kengaytirish hamda sun'iy intellekt asosida yaratilayotgan reklama matnlarini lingvistik tahlil qilish istiqbolli tadqiqot yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

(1). Kotler P., Keller K.L. Marketing Management. 15th ed. Pearson Education, 2016.
(2). Chaffey D., Ellis-Chadwick F. Digital Marketing. 7th ed. Pearson, 2019.
(3). Crystal D. Language and the Internet. Cambridge University Press, 2011.
(4). Goddard A. The Language of Advertising. Routledge, 2002.
(5). Cook G. The Discourse of Advertising. Routledge, 2001.
(6). Fill C. Marketing Communications. Brands, Experiences and Participation. Pearson, 2013.
(7). Danesi M. Advertising Discourse. Springer, 2013.
(8). Leech G.N. English in Advertising. A Linguistic Study of Advertising in Great Britain. Longman, 1966.
(9). Karimov N. O'zbek tilshunosligi asoslari. Toshkent, "Fan", 2018.
(10). Abdurahmonov G'. Hozirgi o'zbek adabiy tili. Toshkent, 2010.
(11). Safarov Sh. Pragmatika. Toshkent, "Universitet", 2008.
(12). Yule G. Pragmatics. Oxford University Press, 1996.
(13). McQuarrie E.F., Mick D.G. "Visual Rhetoric in Advertising". Journal of Consumer Research, 1996.
(14). Google Ads Help Center Materials. https://ads.google.com
(15). Meta Ads (Facebook Ads) Documentation.

Normo'minov Sherzod To'ychiyevich (Samarqand davlat Pedagogika instituti dotsenti, PhD; shernormuminov088@gmail.com)

OLAMNING DIALEKTAL MANZARASI O'ZBEK DIALEKTOLOGIYASIDA YANGI KONSEPSIYA

Annotatsiya: *Zamonaviy kognitiv tilshunoslikda tilni inson tafakkuri va dunyoqarashining ifodasi sifatida tadqiq etish ustuvor yo'nalishga aylangan. Biroq bu paradigmaning dialektologiyaga tatbiqi, xususan, o'zbek shevalari materialida "olamning dialektal manzarasi"ni mustaqil ilmiy kategoriya sifatida o'rganish o'zbek tilshunosligida hali yetarli darajada amalga oshirilmagan. Ushbu maqolada hududiy lisoniy xususiyatlar kognitiv hamda sotsiolingvistik yondashuvlar sintezi vositasida yoritiladi. Tahlil obyekti hukmida qarluq, qipchoq va o'g'uz lahjalariga xos dehqonchilik, chorvachilik hamda tabiat hodisalarini ifodalovchi leksik qatlam tanlab olindi.*

Kalit so'zlar: *kognitiv dialektologiya, olamning dialektal manzarasi, dialektal lisoniy shaxs, parselatsiya, o'zbek shevalari, hududiy o'ziga xoslik, sotsiolingvistik yondashuv.*

Нормуминов Шерзод Туйчиевич (доцент Самаркандского государственного педагогического института, PhD; shernormuminov088@gmail.com)

ДИАЛЕКТАЛЬНАЯ КАРТИНА МИРА НОВАЯ КОНЦЕПЦИЯ В УЗБЕКСКОЙ ДИАЛЕКТОЛОГИИ

Аннотация. *В современной когнитивной лингвистике изучение языка как отражения человеческого мышления и мировосприятия стало одним из приоритетных направлений. Однако применение данной парадигмы в диалектологии, в частности исследование «диалектной картины мира» как самостоятельной научной категории на материале узбекских диалектов, в узбекском языкознании пока недостаточно разработано. В настоящей статье региональные языковые особенности рассматриваются на основе синтеза когнитивного и социолингвистического подходов. В качестве объекта анализа выбран лексический пласт, характерный для карлукских, кипчакских и огузских диалектов, отражающий сферу земледелия, скотоводства и природных явлений.*

Ключевые слова: *когнитивная диалектология, диалектная картина мира, диалектная языковая личность, парцелляция, узбекские диалекты, территориальная специфика, социолингвистический подход.*

Normuminov Sherzod Tuychievich (Associate Professor, Samarkand State Pedagogical Institute, PhD; shernormuminov088@gmail.com)

THE DIALECTAL LINGUISTIC WORLDVIEW: A NEW CONCEPT IN UZBEK DIALECTOLOGY

Annotation. *In modern cognitive linguistics, the study of language as a reflection of human cognition and worldview has become one of the leading research directions. However, the application of this paradigm to dialectology—particularly the study of the "dialectal picture of the world" as an independent scientific category based on Uzbek dialect material—remains insufficiently developed in Uzbek linguistics.*

This article examines regional linguistic features through a synthesis of cognitive and sociolinguistic approaches. The object of analysis is a lexical layer characteristic of Karluk, Kipchak, and Oghuz dialects, reflecting the domains of agriculture, animal husbandry, and natural phenomena.

Keywords: *cognitive dialectology, dialectal picture of the world, dialectal linguistic personality, parcelling, Uzbek dialects, territorial variation, sociolinguistic approach.*

Kirish. Hozirgi zamon tilshunosligida inson omilini markazga qo‘yish (antropotsentrizm) tilni insonning fikrlash tarzi, milliy bilimlari va madaniy belgilarini o‘zida saqlovchi murakkab hamda amaliy vosita deb o‘rganishni taqozo qiladi. Shevashunoslik tadqiqotlarining til qurilishini tasvirlashdan “til va shaxs mushtarakligi” qoidasiga o‘tishi olamning dialektal manzarasini yangicha tushunishga yo‘l ochadi. Nazariy asosimiz V.fon Gumboldtning “Til – xalq ruhining ko‘rinishi” degan muhim fikriga hamda neogumboldtchilarning “tilning ichki shakli” haqidagi ta’limotiga tayangan holda shakllangan. Har bir sheva jamoasi dunyoni ma’lum bir “tildagi to‘r” orqali his qilib, borliqni o‘ziga xos ravishda guruhlarga ajratadi va tushunchalarini shakllantiradi [9]. Dastlab “Olamning lisoniy manzarasi” (OLM) va “Olamning dialektal manzarasi” (ODM) atamalari farqiga to‘xtalib o‘tamiz. Olamning lisoniy manzarasi hamma uchun umumiy va rasmiy qoidalarga solingan ongdagi tizimning ko‘rinishi bo‘lsa, olamning dialektal manzarasi yopiq jamoada vujudga keladigan, mahalliy hayot, o‘tmish xotirasi va tabiatni ifodalovchi hodisa hisoblanadi.

1-jadval

“Olamning lisoniy manzarasi” va “Olamning dialektal manzarasi” farqlari

Mezon	Olamning lisoniy manzarasi (olm)	Olamning dialektal manzarasi (odm)
Qamrov doirasi	Umummilliy	Cheklangan hududiy
Lisoniy me’yor (kodifikatsiya)	Qoidalashtirilgan	Kodifikatsiyaga uchramagan
Ifoda vositasi	Adabiy til qurilmalari	Mahalliy sheva va lahjalar
Shakllanish negizi	Umumxalq tarixiy-madaniy taraqqiyoti	Joylardagi ijtimoiy-maishiy tajriba
O‘zgaruvchanlik xususiyati	Barqaror	Dinamik (sotsiolingvistik omillarga ochiq)
Arxaik qatlamning saqlanishi	Me’yorlashgan darajada	Yuqori

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Zamonaviy lingvopersonologiyaning diqqat markazida dialektal lisoniy shaxs muammosi turadi. E.V.Belenkevich [4], O.G.Borisova, L.Y.Kostina [5] va E.N.Ilyina [8] kabi olimlarning izlanishlarida sheva vakilining lisoniy-mental portreti xalq nutqiy madaniyatining yorqin ifodachisi hamda tayanch tadqiqot obyekti sifatida tahlil qilingan. D.N.Galimova esa dialektal manzaraning konseptual qatlamida hayotning inson irodasiga bo‘ysunmasligi markaziy o‘rin tutishini uqdiradi. Olamning dialektal manzarasining adabiy tildan farqi uning ongli ravishda rasmiy qoidalarga solinmaganida deb hisoblash xato bo‘ladi. Asl farq ko‘proq borliqni kichik bo‘laklarga ajratishda (parselyatsiyada) va inson hayotidagi tajribasiga bevosita ulanishida ko‘rinadi. Dialektal manzara xalq nutq madaniyatini yetkazuvchi “sheva egasi” tomonidan yaratilgan ongdagi bilimlarning tirik xaritasidir [3].

Olamning dialektal manzarasi muayyan hududiy dialektal jamoasining tarixiy-madaniy tajribasi, turmush tarzi va atrof-muhitga munosabati negizida shakllanuvchi, shevaning leksik-semantik, frazeologik hamda kognitiv vositalari orqali voqelanuvchi, adabiy-me’yoriy tildan farqli ravishda kodifikatsiyaga uchramagan va o‘zida arxaik qatlamlarni saqlovchi o‘ziga xos hududiy kognitiv model hisoblanadi.

Tadqiqotning metadologiyasi. Mazkur ilmiy maqolada ongdagi bilimlarni xaritalash, konseptual maydon tahlili hamda tildagi madaniy belgilarni sharhlash usullaridan foydalanishga harakat qilindi. Ushbu metodlar asosida sheva birliklarining muayyan jamoaning borliqni guruhlash va tushunchalar tizimini shakllantirish vositasi ekanligi modellashtirildi.

Ilmiy izlanishlar o‘zbek shevalarining jonli nutq materiallarini jamlash maqsadida 2023–2026-yillar oralig‘ida amalga oshirildi. Dala amaliyoti qarluq, qipchoq va o‘g‘uz lahjalari tarqalgan markaziy areallarni qamrab oladi. Asosiy ekspeditsiyalar Samarqand viloyatining deyarli barcha tumanlarida, Jizzax viloyatining G‘allaorol va Bahmal tumanlarida, Farg‘ona viloyatining Oltiariq hamda Quva, Xorazm viloyatining Xiva, Shovot va Hazorasp, shuningdek, Qashqadaryo viloyatining Yakkabog‘ hamda Chiroqchi tumanlarida olib borildi. Belgilangan hududlarda istiqomat qiluvchi 300 dan ortiq informant bilan maxsus suhbat o‘tkazildi. Dialektal jamoaning til xususiyatlarini obyektiv baholash uchun respondentlar tarkibi turlicha yosh toifalari (18 yoshdan 75 yoshgacha) hamda ijtimoiy guruhlar kesimida tanlab olindi.

Ma’lumotlar kognitiv dialektologiyaning zamonaviy talablari asosida, xususan, chuqurlashtirilgan intervyu, ishtirokli kuzatuv hamda assotsiativ so‘rovnomalar orqali to‘plandi. Muloqot vaqtidagi hududiy

talaffuz me'yorlari va pragmatik holatlarni aniq qayd etish yo'lida jonli nutq jarayonlari to'liq audio yozuvlarga muhrlandi.

Tahlil va natijalar. Olamning dialektal manzarasida borliqni ongda parselyatsiya qilish darajasi adabiy til tizimiga nisbatan yuqoriroq darajada kuzatiladi. Masalan, Bulung'ur, Surxondaryo, Xorazm kabi hududlar misolida yer-suv munosabatlari yoki dehqonchilik muloqoti "yer" yoxud "ariq" singari umumiy tushunchalar bilan cheklanib qolmaydi. Bu jarayonda bir qator nozik farqlar yuzaga chiqadi. Masalan, adabiy tildagi umumiy nomlar o'rniga *qurdim* (suv singib yo'q bo'lib ketgan joy), *quloq* (ariqdan suv olinadigan joy), *qoq* (M.Koshg'ariyda yomg'ir suvidan paydo bo'lgan ko'lmak), *qo'l* (tog'dan pastga tushgan qiyalik, soylik) kabi birliklar borliqni o'ziga xos ongli idrok etishni ta'minlaydi. Xuddi shunday *chuqaloq* (chuqurlik) yoki *chega* (qum zarrasi) kabi nominatsiyalar mahalliy tabiatning mayda qismlarini ongdagi bilimlar tizimiga olib kiradi. Shuningdek, "dala" tushunchasi o'rnida *angara yoki angar* (hosili yig'ib olingan maydon), "poya" o'rnida *sovara, poxol* (bug'doy poyasi), "yanchish" o'rnida esa *galagov* (xirmon yanchish jarayoni) kabi ko'plab nomlar qo'llaniladi. Mazkur birliklar adabiy tilda lisoniy bo'shliq (lakuna) bo'lib, borliqning ushbu qatlamini faqat sheva manzarasidagina to'laqonli ko'rsatib beradi. Sheva vakili uchun *gavron* (ho'kizlarni haydash uchun maxsus tayoq) yoki *chig'ana* (g'alla tashiladigan g'ildiraksiz arava) kabi asboblar kundalik hayotning ajralmas ongdagi bilim qoliplari hisoblanadi.

2-jadval

Dehqonchilik kognitiv maydonining hududlar kesimidagi qiyosiy tahlili

Konseptual tushuncha	Qarluq lahjasi va hududlar	Qipchoq lahjasi va hududlar	O'g'uz lahjasi va hududlar
Ekin ekiladigan asosiy maydon	*Ekin, paykal* (umumiy), *qatta* (Toshkent, Farg'ona)	*Yegin* (M.Koshg'ariy), *jer* (umumiy)	*Akin* (M.Koshg'ariy), *yer* (umumiy), *atiz* (Xorazm)
Yirik sug'orish tarmog'i	*Ariq, kanal, anhor* (umumiy)	*Ariq* (umumiy)	*Arna, yap* (Xorazm)
Suv taqsimlanadigan markaziy qism	*Quloq* (Toshkent, Jizzax), *bo'g'at* (Farg'ona)	*Dukir* (Nurobod, Pastdarg'om)	*Ayrit* (Xorazm)
Ekinlar orasidagi mayda suv yo'li	*Jo'yak* (umumiy), *egat, agat* (Andijon, Farg'ona, Namangan)	*Jo'yak* (umumiy)	*Qariq* (Xorazm)
Ekin chetidagi tuproq ko'tarmasi	*Marza, pol* (Toshkent, Farg'ona, Andijon)	*Marza* (Qoramurt), *uvot*	*Bo'g'ot* (Gurlan, Mang'it, Hazorasp)
Hosili o'rib olingan bo'sh hudud	*Angiz* (Namangan, Chortoq, Axsi), *ang'iz* (O'sh)	*Angar* (Jizzax)	*Angiz* (Xorazm)
Yerni haydash, ag'darish asbobi	*Omoch, ketmon, bel* (umumiy)	*Kunda, so'qa* (umumiy)	*Kunda, so'qa* (umumiy)
Donli ekinlarning quruq poyasi	*Somon, poxol* (umumiy), *boruq, bo'ruq* (Andijon)	*Poxol, cho'ki, jo'kash* (Turkiston)	*Dasta* (Hazorasp)

Ma'lumotlarni yig'ish jarayonida o'zaro bir-birini to'ldiruvchi manbalar tizimidan foydalanildi. Mazkur yondashuv uch qatlamdan iborat materiallar majmuasini kompleks tahlil qilish imkonini beradi:

Tarixiy-yozma qatlam	Hududiy-lahjaviy qatlam	Ijtimoiy-raqamli qatlam
O'zbek shevalarining ildizlari Mahmud Koshg'ariyning "Devonu lug'otit turk" hamda Yusuf Xos Hojibning "Qutadg'u bilig" asarlari materiallari bilan qiyosiy o'rganildi. Bu manbalar shevadagi dunyo manzarasining qadimiy qatlamlarini aniqlashda asosiy poydevor bo'lib xizmat qiladi.	O'zbek shevalarining tarqalish doirasini to'liq qamrab olish maqsadida uchta asosiy nuqta tanlab olindi: qarluq-chigil-uyg'ur lahjasi (Farg'ona vodiysi), qipchoq lahjasi (Qashqadaryo, Samarqand va Jizzax vohasi) hamda o'g'uz lahjasi (Xorazm vohasi).	Dala tadqiqotlari (suhbatlar va audio yozuvlar) bilan bir qatorda, ijtimoiy tarmoqlardagi jonli nutq namunalari ham ko'rib chiqildi.

Kuzatuvlar va tahlillar shuni tasdiqlaydiki, o'zbek shevalarida borliqni tushunchalarga ajratish jarayonlari umummilliy adabiy tildan o'zining bilish xususiyatlari bilan ajralib turadi. Olamning dialektal manzarasi tayanch belgisi borliqning nozik detallargacha bo'linishida ko'rinadi. Ushbu jarayonda adabiy tildagi

umumiy nomlar shevalarda ixtisoslashgan ongdagi bilim qoliplariga ajralishi aniqlandi. Xususan, "mehnat", "chorvachilik", "tabiat" kabi sohalarda sheva vakili obyektni jinsi, yoshi va amaliy ahamiyatiga koʻra turli nomlar bilan ataydi [9]. Adabiy tildagi bitta umumiy soʻz oʻrniga shevalarda oʻnlarcha nomlar mavjudligi olamning dialektal manzarasining borliqni mayda boʻlaklargacha qamrab olishini isbotlaydi.

Hududiy tahlillar qarluq, qipchoq va oʻgʻuz lahjalarida "vaqt" va "makon" tushunchalari turlicha ongdagi oʻlchovlar orqali belgilanishini koʻrsatdi. Dialektal nutqdagi koʻchma maʼnoli soʻzlarning jonliligi va ularning insonning ogʻriqli holatlarini (kasallik, qarish, ogʻir mehnat) ifodalashi shevaning dunyoni "his qilish va qayta ishlash" vositasi ekanligini tasdiqlaydi [6].

3-jadval

Adabiy til va olamning dialektal manzarasida borliqning parselatsiya darajasi

Leksik-semantik maydon	Adabiy tildagi umumiy tushuncha	Shevadagi maydalangan (detallashgan) koʻrinishi	Kognitiv xulosa
Chorvachilik	Mol/qoramol	*tana, gʻunajin, qisir, buvoz, qochar, siyir, buzov, novvos*	Obyekt yoshi va jinsiga koʻra aniq ajratiladi
Dehqonchilik	Suv yoʻli/ariq	*uvot, quloq, koriz, oʻgʻariq, joʻyak*	Suvning vazifasi va harakatiga koʻra nomlanadi
Tabiat	Yogʻin	*shuvot, jala, qora yomgʻir, jovun, laylak qor*	Yogʻin miqdori, turi va holatiga koʻra farqlanadi

Shuningdek, olamning dialektal manzarasida qipchoq shevalarida "ot/yilqi" tushunchasi yuqori boʻlinishga ega. Masalan, yilqining yoshi, jinsi, holati va zoti *aygʻir* (erkak ot), *biya* (bolali) *baytal* (urgʻochi), *qulun* (yangi tugʻilgan), *toy* (bir yashar), *gʻunan* (uch yashar) *saman, chovkar, burul, tarlon,boʻz, chagir, jiyron* (zotlari) kabi konseptual zanjir orqali ongdagi bilimlarni aniq tartiblaydi.

Kognitiv dialektologiyada sheva vakilining nutqiy faoliyatini murakkab kognitiv-pragmatik tizimni oʻzida jamlagan "dialektal lisoniy shaxs" fenomeni sifatida talqin qilish dolzarb hisoblanadi. Ushbu yondashuvning nazariy poydevorini Y.N.Karaulov tomonidan ilgari surilgan lisoniy shaxs konsepsiyasi tashkil etadi. Olim lisoniy shaxs modelini uchta asosiy sathga ajratadi: tilni egallashni taʻminlovchi verballik-semantik sath, shaxsning konseptual tizimi va qadriyatlar ierarxiyasini oʻz ichiga oluvchi kognitiv-tezaurus sath hamda insonning ichki maqsadlari, motivlari va ehtiyojlarini belgilab beruvchi motivatsion-pragmatik sath. Dialektal shaxsning oʻz lisoniy imkoniyatlaridan ongli foydalanishi uning kognitiv sathi bilan uzviy bogʻliqdir [7]. Shu asosda shakllangan sheva egasining qadriyatlar tizimi ierarxiyaga ega boʻlib, oʻzida "MEN – OILA – UY – QISHLOQ – VATAN – OLAM – E'TIQOD" kabi keng tushunchalar (makrokonseptlar) zanjirini birlashtiradi. Ushbu ongdagi portret shaxsning hududiy mansubligidan tashqari uning ekzistensial dunyoqarashini ham koʻrsatib beradi [4]. Sheva vakili atrof-muhitni idrok qilishni oʻzining ichki "MEN"idan boshlab, zanjirning eng yuqori pallasidagi "E'TIQOD" makrokonseptiga qadar kengaytirib boradi.

Motivatsion-pragmatik sathda esa bu jarayonlar metapragmatika tushunchasi orqali yuzaga chiqadi, yaʻni jamoaning oʻzi foydalanadigan til shakllari ustida yuritadigan ongli fikrlashini anglatadi [5]. Lisoniy mafkura vositasida soʻzlovchilar oʻz sheva belgilarini ijtimoiy pogʻonalar va guruh manfaatlari quroliga aylantiradilar. Demak, shevadan foydalanish shaxsning "MEN-E'TIQOD" zanjiriga asoslangan boy mental bilimlarining pragmatik sathdagi maqsadli tanlovi sanaladi.

Xulosa va takliflar. Umuman olganda, "Olamning dialektal manzarasi" oʻzbek tilshunosligining bilishga doir sohasida izchil hamda butun bir tizim ekanligi nazariy jihatdan oʻz tasdigʻini topdi desak yanglishmagan boʻlamiz. Oʻzbek shevalari milliy oʻzlikni, oʻtmish xotirasini va adabiy tilda oʻzgarib ketgan qadimiy lisoniy belgilarni saqlab turgan "tirik arxiv" vazifasini oʻtashi yana ham oydinlashganini koʻrdik. Shevalarning bunday noyob tabiati ularning milliy tilimizning oʻsishi hamda boyishi uchun bitmas-tuganmas bilimlar manbasi ekanligini tasdiqlaydi. Maqolamizning amaliy ahamiyatidan kelib chiqib, quyidagi takliflarni ilgari suramiz. Birinchidan, oʻzbek tili Milliy Korpusining maxsus "Sheva boʻlimi"ni yaratish juda muhim. Chunki ushbu boʻlim qarluq, qipchoq va oʻgʻuz lahjalari boʻyicha yozib olingan jonli nutq matnlarini, audio materiallarni hamda ularning ongdagi bilimlar darajasidagi belgilarini (teglashni) oʻz ichiga olishi zarur. Bu tizim informantlarning yoshi, jinsi va hududini koʻrsatuvchi maʻlumotlar bilan boyitilishi shart. Ikkinchidan, oʻzbek shevalarining konseptual va mavzuga oid birliklarini jamlovchi ideografik lugʻatni tuzish lozim. Sheva soʻzlarini odatdagi alifbo tartibida yigʻish bilan cheklanib qolmay, ularni inson tafakkurida borliqni guruhlashga xizmat qiluvchi asosiy tushunchalar (vaqt, makon, mehnat, oila, eʼtiqod) boʻyicha tizimlashtirish lozim. Bunday lugʻat dialektal shaxsning olam manzarasini ongda xaritalash jarayonida asosiy bilimlar bazasi sifatida xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

(1). Aribjonov M.U. The Role of Dialect in Shaping Regional Identity. XXI asrning ilmiy-amaliy tadqiqotlari. 2024, p. 236–237.

(2). Mazhitayeva S., Rapisheva Z.D., Tuite Y.Y., Nygmetova N.T., Zhetpisbay S., Karmanova S.B. The Theory of Linguistic Personality, Its Structural and System Characteristics. Opcion. 2019, Año 35, Especial №19, p. 3089.

(3). Zokirova N.S. Linguistic Picture of the World as a Projection of the Conceptual System of Consciousness // Bukhara State University. 2022, p. 1–2.

(4). Беленкевич Е.В. Языковой и ментальный портрет диалектной языковой личности в русле лингвоперсонологии. "Мир науки, культуры, образования, 2019, № 6 (79), с. 493, 495.

(5). Борисова О.Г., Костина Л.Ю. Литературно-диалектная языковая личность как выразитель народно-речевой культуры. "Филология и человек", 2020, № 4, с. 76.

(6). Галимова Д.Н. Неконтролируемость жизни как одна из ключевых характеристик диалектной картины мира. Когнитивная диалектология. 2018, с. 520.

(7). Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. М., "Наука", 1987, с. 3.

(8). Ильина Е.Н. Диалектная языковая личность в фокусе лингвистических проблем. Филологические науки. 2015, с. 795.

(9). Радченко О.А., Закуткина Н.А. Диалектная картина мира как идиоэтнический феномен. "Вопросы языкознания", 2004, № 6, с. 25, 26, 39–40.

Matxolikova Nilufar Shukurillayevna (O'zbekiston Milliy univasiteti tayanch doktoranti; Toshkent, O'zbekiston; e-mail: nilufar260783@gmail.com)

SPORT DISKURSIDA FRAZEOLOGIZMLARNING MADANIY-PRAGMATIK TAHLILI

Annotatsiya. *Mazkur maqolada sport diskursida qo'llaniladigan frazeologik birliklarning madaniy va pragmatik xususiyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda sport frazeologizmlarining semantik barqarorligi, metaforik kengayishi hamda turli diskurslarda (siyosiy, ijtimoiy, iqtisodiy va media) pragmatik transformatsiyasi yoritiladi. Shuningdek, ularning milliy madaniyat tizimidagi o'rni va ommaviy axborot vositalaridagi kommunikativ funksiyalari ilmiy asosda tahlil etiladi.*

Kalit so'zlar: *frazeologizm, sport diskursi, madaniy pragmatika, metafora, diskurslararo ko'chuvchanlik, media til.*

Матхоликова Нилуфар Шукуриллаевна (Докторант базовой докторантуры, Национальный университет Узбекистана, Ташкент, Узбекистан; E-mail: nilufar260783@gmail.com)

КУЛЬТУРНО-ПРАГМАТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ В СПОРТИВНОМ ДИСКУРСЕ

Аннотация. *В данной статье анализируются культурные и прагматические особенности фразеологических единиц, используемых в спортивном дискурсе. Исследование охватывает семантическую устойчивость спортивных фразеологизмов, их метафорическое расширение и прагматическую трансформацию в различных дискурсах (политическом, социальном, экономическом и медиадискурсе). Также рассматривается их роль в национальной культурной системе и коммуникативные функции в текстах средств массовой информации.*

Ключевые слова: *фразеологизм, спортивный дискурс, культурная прагматика, метафора, междискурсивная трансформация, язык СМИ.*

Matxolikova Nilufar Shukurillayevna (PhD (Basic Doctoral) Researcher, National University of Uzbekistan Tashkent, Uzbekistan; E-mail: nilufar260783@gmail.com)

CULTURAL AND PRAGMATIC ANALYSIS OF PHRASEOLOGICAL UNITS IN SPORTS DISCOURSE

Annotation. *This article analyzes the cultural and pragmatic aspects of phraseological units used in sports discourse. The study focuses on the semantic stability of sports-related phraseologisms, their metaphorical expansion, and their pragmatic transformation across different discourses such as political, social, economic, and media discourse. It also examines their role in the national cultural system and their communicative functions in mass media texts.*

Keywords: *phraseological units, sports discourse, cultural pragmatics, metaphor, interdiscursive transfer, media language.*

Kirish (Introduction). Zamonaviy tilshunoslikda frazeologik birliklar nafaqat tilning tayyor ifoda vositalari sifatida, balki jamiyatning madaniy, kognitiv va kommunikativ tajribasini aks ettiruvchi muhim